

Оксана Шилак

*Науковий керівник – д. іст. наук, проф. Кулаковський П. М.,
Національний університет “Острозька академія”*

ПРОТИСТОЯННЯ ЯПОНІЇ ТА КИТАЮ ЗА ОСТРОВИ СЕНКАКУ

Стаття присвячена територіальній суперечці між Японією і Китаєм навколо архіпелагу Сенкаку. У ній простежується еволюція територіального протистояння між країнами та позиції сторін щодо приналежності островів.

This paper is devoted to the territorial dispute between Japan and China around the Senkaku archipelago. The article traces the evolution of the territorial conflict between the two countries and positions ownership of the islands.

Стаття посвящена територіальному спору между Японией и Китаем вокруг архипелага Сенкаку. В ней рассматриваются эволюция территориального противостояния между странами и позиции сторон о принадлежности островов.

Японія і Китай – це два провідних гравці Азіатсько-тихоокеанському регіоні, і саме від них залежить стабільність в Східній Азії. Саме ці держави сьогодні головним чином визначають характер розвитку політичних процесів в регіоні АТР. Відносини між Японією та КНР завжди були не простими. У двохсторонніх відносинах між Токіо та Пекіном є ряд проблем, до яких відносять: непросте історичне минуле двох країн, проблема Тайваню, боротьба за лідерство в регіоні. Проте сьогодні основною проблемою у двохсторонніх стосунках є питання приналежності о-вів Сенкаку. До 70-х років ХХ ст. о-ви не привертали особливої уваги ні Японії, ні Китаю, ні Тайваню. У 1968 році економічна комісія ООН по Азії і Далекому Сходу опублікувала доповідь, в якій повідомлялося, що поблизу островів Сенкаку на континентальному шельфі Східно-Китайського моря може перебувати багате нафтове родовище. На острови Сенкаку, які знаходяться під юрисдикцією Японії, висунули свої претензії Китай і Тайвань. Варто зазначити, що Японія, КНР і Тайвань оскаржують не стільки сувере-

нітет над даними територіями, що не представляють ніякого інтересу в господарському плані, скільки право на розробку корисних копалин прилегло до них шельфу.

Острови Сенкаку (в китайській картографії – Дяоюйдао) включають п'ять безлюдних островів і три рифи загальною площею близько 6,32 кв. км, розташовані в південній частині Східно-Китайського моря в 175 км на північ від о. Ісігакі (архіпелаг Рюкю, Японія), в 190 км на північний схід від острова Тайвань і в 420 км на схід від материкового Китаю.

У 1951 році було підписано Сан-Франциський мирний договір за яким Окінава була передана під юрисдикцію США. Під цю юрисдикцію потрапляли о-ви Сенкаку, але через свою малозначність не були згадані у тексті договору. Лише 17 червня 1971 року США і Японія підписали “Угоду про повернення Окінави”, яка включила острови Сенкаку і ряд інших в “зони, які підлягають передачі”. Даним актом Вашингтон фактично визнав японський суверенітет над цим районом. У 1970 році вперше Китай висунув претензії щодо приналежності островів, але тим не менш питання не загострювалося, так як обидві сторони були зайняті відновленням дипломатичних відносин та підготовкою Договору про мир і дружбу. У 1980-ті і 1990-ті роки територіальне питання в тій чи іншій мірі було присутнє в двосторонніх відносинах, викликаючи часом запеклі суперечки. Проте, керуючись прагматичними міркуваннями, Японія і Китай не допускали загострення цієї проблеми до рівня, який би негативно вплинув на загальну атмосферу двосторонніх зв'язків. Ситуація кардинально змінилася в 1992 році, коли Китай прийняв “Закон про територіальні води та прилеглу зону”, в якому зазначено, що в територію КНР включається Тайвань з усіма прилеглими до нього островами, а також Дяоюйдао (Сенкаку). У свою чергу Японія, ухваливши Конвенцію ООН з морського права, ввела в 1996 році 200-мильну виключну економічну зону, в якій враховувалася територіальна приналежність островів Сенкаку Японії. Ця подія викликала масові акції протесту в Китаї, тут навіть почали створювати організації для захисту островів. Також в Китаї було оголошено про створення “оперативного угруповання військ”, спеціально призначеного для можливого використання в районі спірних островів.

Протягом 1999, 2000, 2003, 2004 рр. і відбувалися різні інциденти, пов'язані з початком геологорозвідувальних робіт КНР на шельфі Східно-Китайського моря. У відповідь на це у квітні 2005 р. уряд Японії прийняв рішення приступити до розгляду заявок японських фірм про видачу їм ліцензій на видобуток газу на шельфі

архіпелагу. МЗС КНР охарактеризував це рішення “однобічним і провокаційним” вказавши, що японські фірми не можуть проводити роботи на території, яку КНР вважає своєю. Внаслідок цього в ряді китайських міст пройшли масові антияпонські акції протесту та погроми. У 2005 році розпочалися японсько-китайські консультації щодо проблеми розробки родовищ біля о-вів Сенкаку. Ці консультації звершилися у 2008 р. прийняттям пропозиції про спільну розробку родовища Асунаро (Лунцзін), а також про те, що японські компанії візьмуть інвестиційну участь у розробці родовища Сірікаба (Чуньсяо), що вже освоюється китайцями.

Здавалось, що конфлікт вдалося вирішити. Проте у 2010 році він спалахнув з новою силою. Спочатку Китай провів у Східно-Китайському морі, поблизу південних територіальних вод Японії, навчання ВМС. Через кілька днів у районі Окінави відбулися навчання ВМС США, Японії та Австралії. До того ж у вересні 2010 р. в японських територіальних водах було затримано китайський риболовецький траулер, при цьому він чинив опір силам берегової охорони Японії. Китай пригрозив “жорсткими заходами”, зажадав повернути судно і звільнити капітана, якого Японія збиралася притягнути до відповідальності. У той же час японські літаки зафіксували в районі родовищ на шельфі островів китайські судна з бурильним обладнанням. Новий виток суперечки за острови розпочався на початку вересня 2012 року коли, Токіо оголосив про купівлю островів у приватних власників. До недавнього часу чотири з п’яти островів Дяююдао належали приватним власникам, японським громадянам. У вересні Токіо викупив три з них. У зв’язку з цими подіями в Китаї пройшли масові акції протесту і погроми японських магазинів, ресторанів та машин японських марок.

За перший місяць протестів японські компанії зазнали збитків у розмірі 120 млн. дол. Через бойкот японських товарів в Китаї японський експорт у Піднебесну за станом на кінець 2012 року скоротився на 14,5% (а по ряду товарних позицій – до 30%) і в терміновому порядку переорієнтується на США і країни АСЕАН. Падіння промвиробництва в Японії через територіальну суперечку з Китаєм в останні місяці 2012 року вже порівнюють з тим, яке країна зазнала після руйнівного землетрусу 2011 року. Значних збитків зазнали дві країни оскільки їхні економіки є сильно взаємопов’язані, проте для китайська економіка може витримати 30%-ве скорочення торгівлі з Японією, в той час як цей показник для японської економіки становить 20%.

Важливо зазначити, що у 2012 році як в Японії, так і в Китаї пройшла зміна політичного керівництва. У Японії до влади прий-

шов новий прем'єр-міністр Сіндзо Абе, а в Китаї обраний новий глава КНР Сі Цзіньпін. Лідери обох країн зайняли досить жорсткі позиції щодо територіального конфлікту. Так, уряд Японії прийняв рішення сформувати спеціальний загін сил самооборони країни для захисту островів Сенкаку (Дяоюйдао). Витрати на створення загону закладені в проект бюджету на 2013 фінансовий рік.

Протягом останніх місяців сторожові кораблі КНР майже постійно знаходяться поблизу Сенкаку і час від часу роблять короткі демонстративні заходи в прибережну зону, яку в Токіо вважають своєю. Китайські власті направили в зону протистояння, до островів у Східно-Китайському морі не тільки патрульні кораблі, але і літак. Щоправда, не військовий, а Державного океанографічного управління КНР. Токіо не змусив себе довго чекати, заявивши протест і підняв у повітря винищувачі F-15. Втім, обійшлося без застосування сили. Варто зазначити, що протистояння тепер поширилося і повітряний простір обох країн. Важливим фактором у протистоянні між країнами стало те що США підтвердили свою підтримку Японії у разі загрози її безпеці через територіальну суперечку навколо Сенкаку.

Якими на сьогодні перспективи конфлікту? У нинішній ситуації його розростання навряд чи можливо. Обидві країни занадто зацікавлені один в одному, щоб дозволити собі серйозну конфронтацію. Спроби санкцій і тиску з боку Пекіна навряд чи до чогось приведуть. Такі спроби вже приймалися раніше, проте китайська економіка залежить від Японії не менше, ніж японська від китайської. Тому будь-які санкції вдарять по обох сторонах. Найбільш вигідним для обох країн є план, запропонований ще Ден Сяопіном про спільну розробку родовищ.

Список використаної літератури:

1. Гринюк В. А. Япония 2011: самый тяжёлый год в послевоенной истории [Электронный ресурс] / В. А. Гринюк. – Режим доступа: http://crosspress.ru/jnd/jnd_13.pdf. – Название с экрана.

2. Коваль А. Остров преткновения – Дяоюйдао или Сенкаку? [Электронный ресурс] / А. Коваль. – Режим доступа: http://gazeta.zn.ua/international/ostrov-pretkoveniya-dyaoyuydao-ili-senkaku_.html. – Название с экрана.

3. Муратшина К. Г. Япония – Китай: спор вокруг островов Сэнкаку [Электронный ресурс] / К. Г. Муратшина. – Режим доступа: <http://electronic.ruzh.org.pdf>. – Название с экрана.

4. Самохин А.В. Острова Сенкаку – возможен ли военный конфликт между КНР и Японией? [Электронный ресурс] / А.В. Самохин. – Режим доступа: <http://ru.apircenter.org/china/>. – Название с экрана.

---

5. Lee Joyman [Electronic resource] / Joyman Lee. – Access mode : <http://www.historytoday.com/joyman-lee/senkakudiaoyu-islands-conflict>. – Title from the screen.

6. Senkaky (Diaoyudao) Islands [Electronic resource]. – Access mode : http://nbenegroup.com/territory/senkaku_en.html. – Title from the screen